

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1940 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud.

Genom en den 17 maj 1940 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 255, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud.

Härigenom förordnas som följer:

Kvarstad eller skingringsförbud må ej beviljas, då sökanden och hans motpart äro medborgare i främmande stater, som äro i krig med varandra, och ingen av parterna äger hemvist här i riket. Med utländska medborgare jämställas utländska juridiska personer.

Ej heller må kvarstad eller skingringsförbud beviljas, därest sökanden grundar sin rätt på överlåtelse, som kan antagas hava tillkommit för att kringgå vad i första stycket stadgas.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1941 eller den tidigare dag Konungen bestämmer.

Beträffande de skäl som ligga till grund för det framlagda förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Det nu pågående kriget har medfört, att de ekonomiska förbindelserna blivit avbrutna mellan enskilda medborgare och affärsföretag i sinsemellan fientliga stater. En borgenär i något av de krigförande länderna kan icke erhålla betalning av gäldenär i fiendeland. Rätt till viss egendom kan ej heller göras gällande. Om gäldenären har tillgångar i ett neutralt land, eller om den omtvistade egendomen befinner sig där, kan emellertid exekutiv åtgärd påkallas i det neutrala landet, såframt dess lagstiftning tillåter det.

Denna möjlighet att kringgå avspärrningen har utnyttjats i ganska stor utsträckning i främmande neutrala länder, och tendenser i denna riktning ha även förekommit i Sverige.

I fråga om de betingelser, som enligt gällande svensk rätt krävas för att exekutiva åtgärder skola få vidtagas i rättsförhållanden mellan utomlands bosatta utlänningar, må här anföras följande. Kvarstad och skingringsförbud torde kunna meddelas av överexekutor eller lagsökningsdomare i de fall, då förutsättningar för rättegång i saken vid svensk domstol föreligga. I sådan rättegång kan förordnande om kvarstad och skingringsförbud givas av domstolen. Forumbestämmelserna i 10 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken torde medföra, att mål om fordringsanspråk kan föras vid svensk domstol mellan utomlands bosatta utlänningar, då svaranden har egendom här i landet, och likaså att tvist mellan dylika parter om bättre rätt till viss egendom kan dragas inför svenskt forum, om egendomen finnes härstädes. Domen i ett av svensk domstol avgjort mål mellan utomlands bosatta utlänningar kan tjäna såsom exekutionstitel för utmätning av egendom, som finnes i Sverige. Dessutom kan utmätning beviljas på grundval av svensk skiljedom efter fastställelse av överexekutor, och slutligen kunna utländska skiljedomar, som fastställts av Svea hovrätt, samt i vissa undantagsfall även utländska domar ligga till grund för utmätning här i landet.

I syfte att undvika missbruk under rådande utrikespolitiska förhållanden av möjligheterna för främmande rättssubjekt att erhålla exekution i Sverige har inom justitiedepartementet upprättats en promemoria med utkast till lag om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud. Enligt detta utkast må kvarstad eller skingringsförbud ej beviljas, då sökanden och hans motpart äro medborgare i främmande stater, som äro i krig med varandra, och ingen av parterna äger hemvist här i riket. Lika med utländska medborgare skola anses utländska juridiska personer. Kvarstad eller skingringsförbud skall enligt utkastet ej heller få beviljas, därest sökanden grundar sin rätt på överlåtelse, som kan antagas ha tillkommit för att kringgå nyssnämnda bestämmelse. Lagen har i utkastet endast provisorisk giltighet.

Efter remiss hava yttranden över promemorian och lagutkastet avgivits av *överståthållarämbetet, svenska bankföreningen och Stockholms handelskammare*. I yttrandena har den föreslagna lagstiftningen tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Efter att ha lämnat en redogörelse för bland annat vissa främmande länders lagstiftning på detta område anför *föredragande departementschefen* i propositionen:

»I svensk rätt finns icke något stadgande som förhindrar, att exekutiva åtgärder vidtagas i rättsförhållanden mellan utländska parter, då den egendom, som exekutionen avser, finnes i Sverige. Såsom framgår av den föregående redogörelsen, har såväl i Schweiz som i Nederländerna ett ingripande i lag-

stiftningsväg ansetts erforderligt för att under rådande utrikespolitiska förhållanden begränsa möjligheterna för utländska rättssubjekt att påkalla exekutiva åtgärder. Ur neutralitetssynpunkt synes det lämpligt, att även i vårt land införes en regel om att exekutionsåtgärder icke skola få vidtagas, då parterna tillhöra främmande stater, som äro i krig med varandra.

De exekutiva åtgärder, vilkas användning det finnes ett praktiskt behov att inskränka, äro kvarstad och skingringsförbud. Dessa åtgärder kunna beslutas av överexekutor eller lagsökningsdomare utan något föregående domstolsförfarande och, såvitt angår interimistiska beslut, utan delgivning med sökandens motpart. Denne kan alltså övverraskande drabbas av åtgärden. Utmätning däremot kan icke ske utan att den föregåtts antingen av en lagsöknings- eller domstolsprocess eller ock av ett skiljedomsförfarande. För inledande av process liksom för stadfästande av skiljedom förutsättes delgivning, och då parterna tillhöra sinsemellan krigförande länder, torde kravet på delgivning i regel föranleda, att utmätning omöjliggöres. Med hänsyn till det nu anförda synes det icke föreligga något behov av att låta förbudet omfatta utmätning. Om så skedde, skulle för övrigt en ganska vansklighet prövning av domars verkställbarhet behöva läggas i utmätningens hand. Detta skulle visserligen kunna undvikas genom att utsträcka förbudet till att avse jämväl rättegångs- och skiljedomsförfarandena, men en så långtgående åtgärd torde icke vara påkallad och har ej heller ifrågasatts vare sig i Schweiz eller i Nederländerna. Lagstiftningen torde alltså endast böra omfatta kvarstad och skingringsförbud.

Enligt det schweiziska förbundsradets beslut och det nederländska lagförslaget gäller förbudet mot de exekutiva åtgärder, som därmed avses, utlänningar eller utomlands bosatta personer över huvud taget. Detta synes dock innebära en längre gående inskränkning än omständigheterna påkalla. Såsom redan antytts, bör lagstiftningen ej omfatta andra fall än där parterna tillhöra sinsemellan krigförande länder. Emellertid torde icke heller alla sådana fall böra drabbas av förbudet. Om någondera parten äger hemvist i Sverige, har han en sådan anknytning till vårt land, att han icke lämpligen bör inbegripas under denna lagstiftning. Parterna kunna icke blott vara utländska fysiska personer utan även utländska bolag och andra juridiska personer. Det är uppenbart, att förbudet bör äga tillämpning även i sådana fall.

Det nu angivna förbudet skulle lätt kunna kringgå, om den, som icke kan erhålla kvarstad eller skingringsförbud, blott behöver överlåta sin rätt, exempelvis till en svensk, för att åtgärden skall kunna beviljas. För att hindra detta torde förbudet böra utsträckas att gälla då den, som påkallar åtgärden, grundar sin rätt på överlåtelse, som kan antagas ha tillkommit i syfte att kringgå förbudet.

Kvarstad eller skingringsförbud kan meddelas antingen till säkerhet för uppgiven fordran eller på grund av påstående om bättre rätt till viss egendom. Det kunde möjligen ifrågasättas att begränsa förbudet till att avse enbart exekution till säkerhet för fordringsanspråk, men med hänsyn till lag-

stiftningens syfte torde det vara lämpligare att icke göra en dylik begränsning. Ej heller synes det finnas anledning att inskränka lagstiftningen till vissa slag av egendom — såsom fartyg och banktillgodohavanden — vilka särskilt kunna antagas bli föremål för exekutiva åtgärder.

Lagstiftningen bör uppenbarligen gälla även interimistiska beslut om kvarstad och skingringsförbud. Just med avseende å dylika beslut torde lagen få sin största praktiska betydelse, enär de kunna meddelas utan delgivning.

Lagen bör träda i kraft utan dröjsmål. Den bör emellertid icke erhålla tillämpning å kvarstad eller skingringsförbud, som beviljats före lagens ikraftträdande. Enär förbudet är betingat av krigsförhållandena, bör lagen endast givas tidsbegränsad giltighet.»

Utskottet.

Utskottet har vid sin granskning av det framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 maj 1940.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Wagnsson, Eskhult, Karl Karlsson, Karl Johan Olsson, Caap* och *Brandt*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Lindmark, Olsson* i Mellerud och *Larsson* i Hede, fru *Gustafson* samt herrar *Gustafsson* i Lekåsa och *Nilson* i Eskilstuna.